

20.67x24.95	31	עמוד 10	ממון - ידיעות אחרונות	27/09/2010	24319134-7
101050					

"אני רוצה את הילדים"

מה קורה כשאבא טוען שאמא לא כשירה לטפל בילדים (או להפך) • כיצד נקבעים הסדרי הראייה • מדריך להורים מתגרשים

מאת ליטל דוברוביץ

בפיקוח

עו"ד מיכאל טאוביג המתמחה בדיני משפחה מספר כי לפני מספר שנים הגיש תביעת גזירי נגד מחלקת רווחה ונגד המדינה בפרשה שבה שירותי הרווחה המליצו שהאם תהיה המשמורת, ואחרי שהמשפחה הלכה לבדיקת מסוגלות הורית, הוחלט ההפך הינו, שהמשמורת תהיה לאב. "בינתיים נגרמו לאב נזקים הוצאות. בית המשפט קבע בפסק דינו, שעקרונות ניתן היה לחייב את שירותי הרווחה ואת המדינה בפיצויים לאב, אך בסופו של יום רחה את התביעה, מסיבה שהאב לא הביא - בניגוד לדעתי - חוות דעת פסיכולוגית מיוחדת לעניין הרש"לנות".

בעקבות אירועים אלה גיבש מוסף "ממון" מדריך משפטי העוסק בשאלה כיצד נקבעים הסדרי ראייה, מה קורה כאשר אבות ו/או אמהות שנויים כמח לוקת מבחינה בריאותית, הן פיזית והן נפשית, ומה יש לעשות על מנת להבטיח את שלומם של הילדים.

כיצד נקבעים הסדרי ראייה?

הסדרי ראייה נקבעים לטובת ההורה הלא משמורן, בן הזוג שלא קיבל חזקה על ילדיו; וזאת כדי לאפשר לו לשמור עמם על קשר סדיר, להיות מעורב בגידולם וחינוכם ולהקנות להם בדרך זו יציבות וביטחון. עו"ד פלסנר, לפעושות לא יקבעו לרוב הסדרי ראייה העלולים לגרום לנתק ממושך בינם לבין האם, קל וחומר אם מדובר בתינוקות רכים. ביהמ"ש קר בע לא פעם את הסדרי הראייה, לאחר שיונח בפניו תסקיר סעד, שיספק תמונה מלאה אודות המשפחה. במקרה הצורך, הרי שיתכן שיעזר ביהמ"ש, בטרם שיקבע הסדרי ראייה, אף בחוות דעת

לאחרונה אירעו שורה של מקרים שכללו אלימות בין ההורים שפגעה ברווחתם של הילדים. כך למשל במקרה שגרוך בבית המשפט לענייני משפחה הגישה אם תביעה לקבלת המשמורת על שלושת ילדיה. אותה אם עברה תאונת דרכים קשה, שלאחריה הייתה מאושפזת בבית חולים פסיכיאטרי, אולם התאוששה, הייתה מטופלת, ונקבע על ידי כל המומ"חים בתיק כי הינה כשירה ומסוגלת לטפל בשלושת ילדיה ולגדלם.

האב, באותו מקרה, ניסה לעשות כל שביכולתו על מנת לקבל את המשמורת על הילדים. דבריו עו"ד מתת פלסנר המתמחה בדיני משפחה: "האב ניסה להשתמש בילדים ככלי לניגוח האם ואף היה מקליט אותם תוך שהסב להם נזק נפשי כבד. בית המשפט קבע במהלך הדיונים, כי עד אשר לא יחדל האב מההקלטות של ילדיו מכל סיבה שהיא, הרי שהסדרי הראייה בינו לבין הילדים יתקיימו

ובשעות קבועות ובכל סופ"ש שני. הסדרי הראייה יכולים להיות עם או בלי לינה. הסדרי הראייה עשויים להיקבע בהדרגה בהתאם לגיל הילדים ולכלול לינה רק בגיל מבוגר יותר או אם יגורו ההורים בעתיד בקרבת מקום. בקביעת הסדרי הראייה רואה לנגד עיניו ביהמ"ש בראש ובראשונה את טובת הילד, את הצורך ביציבות ביטחון ויציבות בחייו, שמירת הקשר עם שני ההורים על אף הפרידה וכן את צרכיו של הילד.

כיצד נקבעים הסדרי ראייה לאבות או אמהות שנויים במחלוקת מבחינה בריאותית, הן פיזית והן נפשית? כאשר בני זוג נפרדים ויש להם ילדים קטינים, יש לקבוע מי יהיה ההורה שבחזקתו יישארו הילדים, ואילו הסדרי ראייה יתקיימו בין הקטינים ההורה האחר.

עו"ד הילה צאירי, מנהלת מחלקת דיני משפחה במשרד גדעון פירש ושות' וסגנית יו"ר הוועדה לענייני משפחה מט"ע ועד מחוז תל-אביב, מציינת כי "ככל שישנו חשש לשלומם של ילד במסגרת הסדרי הראייה, ניתן לבקש כי הסדרי הראייה יהיו בפיקוח של בן משפחה או של שירותי הרווחה. בנוסף ניתן לבקש שהסדרי הראייה יתקיימו במרכז הקשה, שהינו מרכז השייך לשירותי הרווחה, ובו עובדים סוציאליים, אשר מפקחים על הסדרי הראייה. כאשר הורה חושש לילדו, בדרך כלל ביהמ"ש ימנה פקידת סעד אשר תברוק את המשפחה ותחווה את דעתה. ניתן גם לבקש לערוך בדיקת אבחון (בדיקת מסוגלות הורית), באופן פרטי. מדובר במכונים אשר עורכים בדיקה מעמיקה יותר, לרבות עריכת אבחון פסיכולוגי להורים, לילדים (תלוי בגילם) וכן עורכים בדיקה לבחינת האינטראקציה

מזמחה ילדים (פסיכולוג) וזאת אף כשמדובר בהורים נורמטיביים ובעלי מסוגלות הורית. זאת למשל, במקרים של ילדים בעלי צרכים מיוחדים או במקרים בהם נמצא הילד בטיפול או ליווי של איש מקצוע, שיכול לחוות את דעתו על הילד, על יחסיו עם הוריו ועל הסדרי הראייה, אשר ייטיבו עמו.

מה הם הסדרי הראייה המקובלים? הסדרי הראייה המקובלים הנקבעים בידי ביהמ"ש הם לרוב פעמיים בשבוע בשעות אחר הצהריים, בימים קבועים

עו"ד מתת פלסנר: "בשנים האחרונות קולו של הילד נשמע יותר ויותר בביהמ"ש: בין אם באופן ישיר ובין אם באמצעות גורם שלישי"

25.93x25.54	32	עמוד 10	ממון - ידיעות אחרונות	27/09/2010	24319146-0
101050					

"הבדיקה מבוססת, בין היתר, על מפגשים עם ההורים, מבחנים פסיכודיאגנוסטיים להורים, פגישה עם הקטינים, מידע שמתקבל מגורמים נוספים שיש או היה להם קשר עם הקטינים, הורים והתא המשפחתי, כמו: מחנכים, רשויות רווחה, מתאמים הוריים, פסיכולוגיים, מרכזים טיפוליים וכיוצא ב". הפרמטרים הנבדקים הם: מצבו הנפשי של ההורה, מבנה אישיותו, תפקודו כהורה, הקשר שיש לו עם הקטינים, שינוי תוף הפעולה שלו עם הגורמים המטפלים ויכולת ההורה לשמור על מקומו של ההורה השני בחייו של הקטין.

יחד עם זאת מוסיף עו"ד צוריאל בורבליל כי "בדרך כלל לא בודקים כשירות של הורה, כל עוד מדובר במקרה בו אין טענות מסוג אלימות קשה או מופרעות נפשית. לכן, כמעט תמיד נשארת האפורה טרופסות על הילד לשני ההורים, בעוד אחד מהם נקבע כמשמורן. פקידת הסעד בודקת את השקעת ההורים בילדים, הוצאת מינות שלהם, האינטראקציה בין ההורה לילד, יכולת התקשורת בינו לילדים או בינו לבן הזוג השני, התנהלותו השוטפת, רקע משפחתי, יחס הילד אליו, ועוד". באילו צעדים יכול הורה לנקוט על מנת להרחיק את ילדו מההורה השני שהיה לו עבר בעייתי?

לדברי עו"ד מיכאל טאוסיג המתמחה בדיני משפחה, "הורה המודאג מהתנהגותו של ההורה האחר, יכול לפנות לבית המגן שפט לענייני משפחה ולבקש חוות דעת של שירותי הרווחה, ואף של מומחים פסיכולוגיים או פסיכיאטרים. כמו כן, יכול הורה המודאג מהתנהגות אלימה של ההורה האחר, לבקש צו הרחקה, שבית המשפט יכול לתתו לתקופה של עד 6 חודשים. יש לציין שבתי המשפט לענייני משפחה ערים גם לתופעה הקיימת אצל חלק מההורים, שרוצים כנקמה לנתק את הילדים מההורה האחר, ולצורך זה טוענים טענות כוזבות כאילו ההורה האחר אלים או מסוכן".

מעבר לכך, במקרים של הורים גרושים או פרודים אשר קיימת לגביהם החלטה שיפוטית המסדירה את הסדרי הראייה והמשמורת, נקיטת צעד חד צדדי שיש בו כדי לשנות את החלטה השיפוטית, הינה מעשה שמנוגד לחוק.

לדברי עו"ד רות דיין וולפנר הורה משמורן לא יכול, מבחינה חוקית, להחליט ליטול באופן חד צדדי שלא לאפשר להורה שאינו משמורן לקיים את הסדרי הראייה שניתן להם תוקף של החלטה שיפוטית, כך גם לא יכול הורה שאינו משמורן ליטול את הקטינים מההורה המשמורן, באופן חד צדדי, גם כאשר הוא סבור שזוהי טובת הקטינים. "ניתן לפנות לרשויות הרווחה, למשטרה ולבית המשפט. כל עוד אין החלטה אחרת, כל פעולה חד צדדית של מי מההורים הינה עבירה על החוק".

איור: גיא חרל"פ

מקרים בהם לאור התנהגותם של מי מה צדדים, ניתן אף להעביר ילד ממשמורת הורה אחד למשמורת ההורה האחר, וכן לצמצם באופן ניכר את סדרי הראייה ו/או לקבוע כי הם יבוצעו כפיקוח, במרכז קשר, או לחייב מי מההורים לקבל טיפול פסיכולוגי או הדרכה הורית, הכל לפי נסיבות העניין. בשנת 2008 אף ניתנה פסיקה של ביהמ"ש לענייני משפחה אשר קבעה כי אב לא יזכה להיפגש עם ילדיו כלל, עד אשר ילך לטיפול פסיכיאטרי, שכן המדובר היה באב בעל הפרעת אישיות חמורה אשר פוגעת בהתפתחות ילדיו, מציין עו"ד אריאל דרווה. **ביצר קובעים כשירות של הורה ועל סמך אלו פרמטרים?** הדרך השכיחה ביותר לקבוע כשירות של הורה היא בדיקת "מסוגלות הורית", אשר מתבצעת על ידי פסיכולוג קליני או פסיכיאטר. לדברי עו"ד רות דיין וולפנר, המתמחה בדיני משפחה, הבדיקה הינה רחבה ביותר ומתייחסת לאדם בכללותו על כל מרכיביו, ובודקת מה הם המשאבים העומדים לרשותו כדי לגרל את ילדו בצורה סבירה.

ראשון, ניתנת הוראה כי האב יראה את הילדים במסגרת 'מרכז קשר'. מרכז זה הינו מטעם שירותי הרווחה, ויש בו תצפית של פקידת סעד על אופן קיום ההסדרים. מרכז קשר הינו בדרך כלל הסדר זמני, כדי לגבש המלצות האם האב יכול לראות את ילדיו ללא פיקוח. הרגש הוא על האב, משום שרובם המוחלט של המקרים מתרחש לגבי האב. ישנם מקרים שנסללת זמנית הזכות להסדרי ראייה, וזאת כאשר יש חשש לשלום הקטינים, אם פקידת הסעד או ביהמ"ש סבורים שמרכז הקשר אינו מהווה מקום מוגן לילדים. לעתים, במקרים קיצוניים של חשש למסוכנות, מורה ביהמ"ש על תסקיר בנושא המסוכנות, ולעתים אף בדיקת מסוגלות הורית". לדברי עו"ד אריאל דרווה המתמחה בדיני משפחה וירושה, חשוב לציין כי ככל שהילד גדול ובווגר יותר, יש להתחשב גם ברצונו בעת קביעת משמורת והסדרי ראייה, ככל שהרצון אכן תואם את טובת הילד. "כך למשל הפסיקה קבעה כי לא נ" תן לכפות על נערה בת 12 אשר החליטה כי אינה חפצה לישון אצל אביה, לעשות כן. מאחר וכפיהה זו אינה לטובתה. קיימים

עו"ד צוריאל בובליל: "בדרך כלל לא בודקים כשירות של הורה, כל עוד זה מקרה שאין בו אלימות קשה או מופרעות נפשית"

בין ההורים לילדים. אמנם העלות גבוהה, אולם ככל שאחד ההורים מוכן להתחייב לשאת בה, ביהמ"ש יכול לחייב את ההורה השני להגיע לאבחון. המלצה נוספת היא לצמצם את החיכוך בין ההורים עצמם, שכן בדרך כלל על רקע זה צומחים הסכסוכים בהסדרי הראייה. כך למשל ניתן לבקש שההורה ייקח או ישיב את הילדים ממוסדות החינוך וכך יימנע המפגש בין ההורים, שלעתים מהווה את הטריגר לפגיעה בילדים", מציין עו"ד צאירי. עו"ד הרב צוריאל בובליל המתמחה בדיני משפחה, מציין כי בדרך כלל כאשר יש תביעה ממשמורת לביהמ"ש לענייני משפחה או לביה"ד הרבני, מתבקש תסקיר סעד של פקידת סעד, שאמורה להמליץ הן על המשמורת והן על הסדרי הראייה. תסקיר שכזה מגולל בדרך כלל גם את הרקע לסכסוך. כאשר יש טענה של מי מההורים בדבר מסוכנות או בעיות שיכולות להשפיע על עצם קיום הסדרי הראייה מצד ההורה האחר, או על אופן ביצוע הסדרי הראייה, מתבקשת התייחסות ספציפית של פקידת הסעד לסוגיות אלה. "לא אחת, בשלב